

процесса. Для повышения двигательной активности необходимо использовать современные педагогические технологии: компьютеризированное обучение, интерактивные виды и формы работы, увеличивающие познавательную самостоятельность педагогов, воспитанников и родителей, мотивируют потребность развития инновационной культуры.

Ключевые слова: инновационные подходы, двигательная активность, дети, заведения дошкольного образования.

SUMMARY

Maksymenko Liudmila, Zaitseva Valeriia. Innovative approaches to increasing the level of motor activity of children in preschool education institutions.

Today there is not a single area of human life where innovative technologies would not play a leading role and would not provide the main component of their progress and development. These technologies are becoming decisive in the work in preschool education institutions. Introduction of innovative approaches is a priority in the development of the educational sphere. Already today, innovations are concretized in new information, modular and distance learning forms. As a result, there is a change in the role of the educator, physical culture instructor, who, in addition to a high level of professionalism, need to be ready to work in the new system of the educational process. To increase physical activity, it is necessary to use modern pedagogical technologies: computerized teaching, interactive types and forms of work that increase the cognitive independence of teachers, pupils and parents, motivate the need for the development of an innovative culture. The possibilities of using computer technologies in the educational process are inexhaustible.

Key words: innovative approaches, physical activity, children, preschool education institutions.

УДК 378. 112 (477)

Ольга Осередчук

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID 0000-0002-3192-3129

DOI 10.24139/2312-5993/2021.06/192-200

МЕТОДОЛОГІЯ ВИВЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У статті розглянуто різні тлумачення поняття «якість» та «якість освіти», «моніторинг». Розмежовано поняття «якість освіти», проаналізовано його як процес і як результат. Якість освіти представлено як сукупність властивостей, що обумовлює його здатність виконувати висунуті суспільством завдання щодо формування та розвитку особистості в аспектах її навченості й вихованості. З'ясовано, що для визначення якості освіти необхідно проводити її моніторинг. Залежно від цілей визначено три види моніторингу: інформаційний, базовий, проблемний моніторинг. Обґрунтовано наукові підходи для дослідження моніторингу якості освіти (системний, кваліметричний діяльнісний, програмно-цільовий, особистісний, компетентнісний та бенчмаркінговий підходи).

Ключові слова: якість, якість освіти, моніторинг, управлінські компоненти моніторингу якості освіти, види моніторингу, наукові підходи для дослідження моніторингу якості освіти.

Постановка проблеми. Останнім часом поняття якості, стосовно оцінки якості особистісного та суспільного життя, набуває актуальності в аспекті як економічної, управлінської, так і освітньої діяльності. У педагогічній теорії і практики започаткована категорія «*якість освіти*».

Аналіз актуальних досліджень. Теорію і практику освітньої складової моніторингу вивчають науковці П. Анісімов, В. Зуєв, О. Майоров, Л. Шibaєва, моніторинг як засіб удосконалення системи інформаційного забезпечення управління освітою розглядають А. Галаган, В. Качерманьян, А. Савельєв, Л. Семушина, розглядають моніторинг у контексті підвищення ефективності стратегічного планування розвитку середньої та вищої професійної освіти Г. Єльнікова, А. Орлов, використовують моніторинг як засіб оцінки якості освіти М. Гузаїров, І. Єлісеєв, розглядають моніторинг як інформаційну основу в системі оцінювання й управління якістю освіти на рівні закладу освіти, педагога, студента, учня І. Вавілова, Л. Виноградова, С. Горбатков, В. Лукманов, Т. Макарова, Е. Мухортова, Н. Нікітін.

Мета статті: з'ясувати сутність понять *якість освіти*, моніторинг якості освіти; виокремити методологічні підходи до вивчення моніторингу якості освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури), що дає змогу обґрунтувати вихідні положення дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчаються джерела із застосуванням синтезу, аналізу, систематизації та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Проблема якості освіти набула актуальності, насамперед, у зарубіжній педагогіці та визнана наразі пріоритетною серед проблем ХХІ століття. Сутність поняття «*якість*» пов'язана з оцінкою процесу й результату створення та використання продукції й оцінкою послуг, тобто об'єктом дослідження і управління є *якість продукції та послуг*.

Учені розмежовують поняття «*якість освіти*», аналізуючи його як процес і як результат. З позицій процесу «*якість освіти*» розглядається як такий стан та його здібність, що задовольняють потреби людини, а також відповідають інтересам суспільства та держави. «*Якість освіти*» як результат діяльності закладу освіти вказує на відповідність рівня підготовки учнів вимогам чинних освітніх програм.

Якість освіти – це така сукупність властивостей, що обумовлює його здатність виконувати висунуті суспільством завдання щодо формування та

розвитку особистості в аспектах її навченості та вихованості. Розглянемо різні тлумачення поняття «якість». «Якість» з позиції управління – це рівень досягнення поставлених цілей, відповідність визначеним стандартам, ступінь задоволення очікувань споживача. «Якість» як філософська категорія визначає сутність об'єкта чи процесу. «Якість» у загальному вигляді – це відповідність певній меті; сукупність характеристик продукту або послуги; задоволення вимог споживача; відповідність предмета як результату праці деяким заданим стандартам (Сігаєва, 2016).

Освіта, здобута студентом (учнем), визнається якісною, якщо її результати відповідають операціонально-заданим цілям і спрогнозовані в зоні найближчого розвитку.

Якість освіти обумовлюється сукупністю *показників*, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічна база, кадровий склад, управління якістю освіти. Якість освіти варто розглядати як узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, у динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій.

Підвищення якості освіти – необхідна умова покращення життя суспільства, це основа демократизації політичного устрою, модернізації економіки, розвитку культури інноваційного мислення, утвердження фундаментальних цінностей буття людини.

Для визначення якості освіти необхідно проводити її моніторинг. Моніторинг використовується в різних сферах суспільної діяльності та належить до різних галузей наукового знання. Моніторинг в освіті – категорія педагогічна й управлінська, оскільки він не копіює загальні положення теорії інформації, а переводить їх мовою педагогіки, психології та управління. Соціальна сутність освітнього моніторингу визначається тим, що саме він слугує головним засобом контролю й обліку передачі соціального досвіду (змісту освіти) підростаючим поколінням.

Моніторинг якості освіти є комплексним, системним та складним явищем, що передбачає оцінювання таких *складових*:

- ресурси, що вкладаються в освіту; освітній процес;
 - результати, що продукує освітня система, і зворотний зв'язок.
- Основними *показниками якості освіти* закладів вищої освіти є:
- особиста результативність студента;
 - загальна та якісна успішність;
 - якість навченості; успіхи в олімпіадах, конкурсах, конференціях;
 - вступ до магістратури, аспірантури.

Моніторинг якості освіти містить у собі багатий комплекс процедур, що дозволяє виявити динаміку розвитку системи в певний період. Через це він добре вписується в алгоритм маркетингу освітніх послуг, є його необхідною умовою та невід'ємним компонентом. За такої постановки питання моніторинг поряд з прогнозуванням виступає як один із найважливіших елементів системи інформаційного забезпечення, а це дає змогу розглядати його як складову частину системи управління освітою. Отже, моніторинг якості освіти забезпечує інформаційну стабільність, запобігає дефіциту інформації під час підготовки рекомендацій та прийняття управлінських рішень, підвищує їх обґрунтованість.

За своєю внутрішньою будовою моніторинг якості освіти поєднує такі важливі управлінські компоненти: аналіз, оцінку й прогнозування процесів в освіті; сукупність прийомів відстеження процесів в освіті; збір і обробку інформації з метою підготовки рекомендацій щодо розвитку досліджуваних процесів і внесення необхідних коректив. Моніторинг ґрунтується на цих компонентах, але не заміняє жоден з них, оскільки не може бути ні контролем, ні експертизою, ні системою інформаційного забезпечення. Без функціонування в ЗВО таких напрямів діяльності організація моніторингу якості освіти неможлива (Сігаєва, 2016).

Залежно від цілей визначають *три види моніторингу. Інформаційний*, що передбачає накопичення, структурування та розповсюдження інформації.

Базовий моніторинг спрямований на виявлення нових проблем і загроз до того, як вони усвідомленні на рівні управління. За об'єктом моніторингу організовується постійне стеження за допомогою періодичного вимірювання показників (індикаторів).

Проблемний – з'ясування закономірностей, процесів, небезпек, тих проблем, які відомі й суттєві з погляду управління. Мета цього виду моніторингу – виявлення та оцінка нових небезпек, частина з яких носить глобальний характер. Цей вид моніторингу може бути розбитий на дві складові, залежно від видів управлінських задач. Реалізація цього моніторингу не обмежена за часом. Основна його особливість – динамічність, коли задачі якості інструментарію і всієї системи моніторингу повинні розв'язуватися в умовах ліміту часу (*Технологія проведення моніторингових досліджень*, 2013).

До ХХ століття поняття «методологія» ототожнювалося з поняттям «методика» й не мало самостійного визначення.

Л. Калініна (Калініна, 2017) зазначає, що в 1863 р. методика (методологія) розумілася як наука про методи (способи) вивчення наук. У сучасному науковому трактуванні методологію розглядають як: учення про наукові методи пізнання й перетворення світу; філософську та теоретичну основу; систему знань про зміст науки; систему методів для науково-дослідної діяльності тощо.

Методологія – система принципів і способів організації та побудови теоретичної і практичної діяльності, а також учення про цю систему. Методологію управління визначають як схему управлінської діяльності, що припускає взаємозв'язане усвідомлення цілей, орієнтирів, а також засобів і способів їх досягнення.

Методологія визначає, які саме процедури доцільно задіяти. Засоби управління – інструменти, важелі управління. Це матеріалізовані аспекти, компоненти функцій управління, що припускають застосування конкретних методів управління. Обмеження – засоби державного захисту інтересів національних товаровиробників і споживачів, а також забезпечення державних інтересів і виконання міжнародних зобов'язань (Шелеметьєва, 2016).

Методологічна основа дослідження – сукупність ідей, принципів, методів, покладених в основу розв'язання певної проблеми – має такі рівні: *філософський* (система діалектичних методів, принципи єдності теорії й практики, гуманізму й демократизму освіти; філософських положень теорії наукового пізнання про активну роль особистості в перетворенні дійсності), *науковий* (системний, кваліметричний діяльнісний, програмно-цільовий, особистісний, компетентнісний та бенчмаркінговий підходи).

Під науковими підходами розуміють сукупність ідей, принципів, методів, покладених в основу розв'язання певної проблеми, які виступають своєрідними методологічними орієнтирами під час вивчення різноманітних педагогічних явищ та процесів (Гириловська, 2021).

Обґрунтуємо зазначені наукові підходи для дослідження моніторингу якості освіти.

Системний підхід під час розроблення й упровадження системи управління якістю ЗВО – це комплексне вивчення системи управління ЗВО як одного цілого з представленням його частин як цілеспрямованих систем, дослідження цих систем і взаємовідносин між ними. За системного підходу об'єкт розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів однієї складної динамічної системи, що перебуває в стані постійних змін під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників, пов'язаних процесами перетворення входів на виходи (Тавлуй, 2011).

Ефективним у моніторингу якості освіти є *кваліметричний підхід*. Він забезпечує кількісну оцінку якості діяльності. Застосовується під час здійснення вимірювань у моніторингових процедурах (Єльнікова, 2004).

Діяльнісний підхід відіграє велику роль у моніторингу якості освіти.

Провідною ідеєю діяльнісного підходу є розгляд діяльності як процесу розв'язання поставлених завдань, викликаний прагненням людини досягти мети (Гириловська, 2021).

Програмно-цільовий підхід є одним із найбільш дієвих методів управління як на державному, так і на місцевому рівнях. Він реалізується через цільові програми й забезпечує прямий взаємозв'язок між розподілом бюджетних ресурсів та фактичними чи запланованими результатами їх використання відповідно до встановлених пріоритетів державної політики (Шелеметьєва, 2016).

Дотримання *особистісного підходу* в дослідженні передбачає створення відповідних умов для саморозвитку, самоактуалізації, самореалізації учнів та подальшому формуванню загальних професійно важливих якостей, які сприяють становленню особистості майбутнього професіонала. З позиції особистісного підходу в центрі навчання перебуває особистість того, хто навчається: його цілі, мотиви, психологічні особливості тощо.

Компетентнісний підхід виступає підставою для оновлення всієї системи освіти, оскільки дозволяє ліквідувати розрив між когнітивним, діяльнісним і особистісним рівнями розвитку майбутнього фахівця (Гириловська, 2020).

Бенчмаркінговий підхід. За підтримки Європейської комісії у 2006-2010 рр. фінансувались дослідження з удосконалення бенчмаркінгу у сфері надання освітніх послуг ЗВО, у результаті якого бенчмаркінг було запропоновано трактувати в якості добровільного процесу самооцінки й самовдосконалення через систематичні і спільні порівняння практики та продуктивності з аналогічними організаціями (*A University Benchmarking Handbook. Benchmarking in European Higher Education*, 2010).

Процес бенчмаркінгу побудований таким чином, що його реалізації передують виділення об'єктів бенчмаркінгу, які потрібно вдосконалити. Бенчмаркінг чітко визначає, який процес потребує змін, та пропонує конкретні заходи з його вдосконалення. Тобто, бенчмаркінг характеризується більшим рівнем цілеспрямованості процесів, ніж конкурентний аналіз, що є важливою перевагою.

Виходячи з вищезазначеного, І. Банзелюк пропонує розглядати *бенчмаркінг* як інструмент упровадження найкращого досвіду використання

ефективних практик функціонування організацій на базі внутрішнього та зовнішнього порівняння показників діяльності для підвищення рівня її конкурентоспроможності. Слід зазначити, що активне використання мережі Інтернет спричинило появу квазі-бенчмаркінгу, який відноситься до непрямого бенчмаркінгу через використання соціальних мереж, офіційних сайтів, публікацій ЗМІ та іншої інформації, що знаходиться у вільному доступі. Важливо, щоб персональний бенчмаркінг не впливав на преміювання та заохочення працівників, а був лише підґрунтям для розвитку персоналу та створення кадрової потужності. Також надзвичайно важливим є створення позитивного мікроклімату в колективі під час проведення бенчмаркінгу та конфіденційності отриманої інформації зі сторони керівництва та виконавців (Банзелюк, 2021).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Розглянуто різні тлумачення поняття «якість» та «якість освіти», «моніторинг». Розмежовано поняття «якість освіти», проаналізовано його як процес і як результат. Для визначення якості освіти необхідно проводити її моніторинг. У залежності від цілей визначено три види моніторингу: інформаційний, базовий, проблемний моніторинг. Обґрунтовано такі наукові підходи для дослідження моніторингу якості освіти: системний, кваліметричний, діяльнісний, програмно-цільовий, особистісний, компетентнісний та бенчмаркінговий.

Подальшого розгляду потребують наукові підходи для дослідження моніторингу якості освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Банзелюк, І. В. (2021). *Розвиток маркетингового потенціалу закладів вищої освіти на засадах бенчмаркінгу* (дис. ... доктора філософії: 051 «Економіка» 05 «Соціальні та поведінкові науки»). Вінниця (Banzeliuk, I. V. (2021). *Development of marketing potential of higher education institutions on the basis of benchmarking* (PhD thesis). Vinnytsia).
- Гириловська, І. В. (2020). *Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників: монографія*. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г. (Hurylovska, I. V. (2020). *Theory and practice of monitoring the quality of vocational training of future skilled workers: a monograph*. Kamianets-Podilskyi: Publisher Zvoleiko D.G.).
- Гириловська, І.В. (2021). *Теоретичні і методичні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників* (дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04). Київ (Hurylovska, I. V. (2021). *Theoretical and methodical bases of monitoring of quality of professional training of the future skilled workers* (DSc thesis). Kyiv).
- Ельникова, Г. В. (2004). *Основи адаптивного управління (тексти лекцій)*. Х.: Основа (Yelnykova, H.V. (2004). *Fundamentals of adaptive management (lecture texts)*. Kh.: Basis).

- Калініна, Л. (2017). Науковий дискурс сучасних методологій організаційного механізму управління в сфері освіти. *Рідна школа*, 1-2, 8-17 (Kalinina, L. (2017). Scientific discourse of modern methodologies of organizational management mechanism in the field of education. *Native school*, 1-2, 8-17).
- Сігаєва, Л. Є. (2016). Сучасні підходи до якості освіти: теоретичний аспект. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*, 4, 213-229 (Sigaieva, L. E. (2016). Modern approaches to the quality of education: a theoretical aspect. *Vocational education: methodology, theory and technologies*, 4, 213-229).
- Тавлуй, І. ,П. (2011). Особливості застосування системного підходу до управління при розробці та впровадженні системи управління якістю вищого навчального закладу. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*, 695, 26-32 (Tavlui, I.P. (2011). Features of the application of a systematic approach to management in the development and implementation of a quality management system of higher education. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, 695, 26-32).
- Технологія проведення моніторингових досліджень (Із досвіду роботи)* (2013). Харків: Харківська академія неперервної освіти. URL: <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua> (*Technology of monitoring research (From experience)* (2013). Kharkiv: Kharkiv Academy of Continuing Education. URL: <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua>).
- Шелеметєва, Т. В. (2016). Компоненти методології управління розвитком туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Вип. 8, Ч. 1, 142-146 (Shelemetieva, T. V. (2016). Components of the methodology of tourism development management. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, Issue 8, Part 1, 142-146.)
- A University Benchmarking Handbook. Benchmarking in European Higher Education. European Centre for Strategic Management of Universities (ESMU)*. November 2010. URL: https://www.checonsult.de/downloads/Handbook_Benchmarking_EBI_II.pdf

РЕЗЮМЕ

Осередчук Ольга. Методология изучения мониторинга качества образования.

В статье рассмотрены разные толкования понятия «качество» и «качество образования», «мониторинг». Разграничено понятие «качество образования», проанализировано его как процесс и как результат. Качество образования представлено как совокупность свойств, что обуславливает его способность выполнять выдвигаемые обществом задачи по формированию и развитию личности в аспектах ее обученности и воспитанности. Выяснено, что для определения качества образования необходимо проводить его мониторинг. В зависимости от целей определены три вида мониторинга: информационный, базовый, проблемный мониторинг. Обоснованы научные подходы к исследованию мониторинга качества образования (системный, кваліметричний, діяльнісний, программно-целевой, личностный, компетентностный и бенчмаркингový).

Ключевые слова: *качество, качество образования, мониторинг, управленческие компоненты мониторинга качества образования, виды мониторинга, научные подходы к исследованию мониторинга качества образования.*

SUMMARY

Oseredchuk Olga. Methodology of studying education quality monitoring.

The article considers different interpretations of the concept of “quality” and “quality of education”, “monitoring”. The concept of “quality of education” is distinguished, it is analyzed as a process and as a result. “Quality” is singled out as compliance with a specific goal; a set of characteristics of a product or service; satisfaction of consumer requirements; compliance of the

2subject as a result of work with some specified standards. The quality of education is presented as a set of properties that determines its ability to perform the tasks set by society for the formation and development of personality in terms of its education and upbringing.

To determine the quality of education, it is necessary to monitor it. Monitoring in education is considered as a category of pedagogical and managerial, because it does not copy the general provisions of information theory, but translates them into the language of pedagogy, psychology and management. Important management components of education quality monitoring are highlighted. Depending on the objectives, three types of monitoring are identified: information, basic, problem monitoring.

Scientific approaches to research of education quality monitoring (systems, qualimetric activity, program-target, personal, competence and benchmarking) are substantiated. It should be noted that active use of the Internet has led to the emergence of quasi-benchmarking, which refers to indirect benchmarking through the use of social networks, official websites, media publications and other information that is freely available.

Key words: *quality, quality of education, monitoring, managerial components of education quality monitoring, types of monitoring, scientific approaches to research of education quality monitoring.*

УДК 374.091

Пріма Раїса

Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID 0000-0002-3278-1900

Пріма Дмитро

Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID 0000-0002-2102-9932

Десятник Катерина

Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID 0000-0001-9804-2863

Рославець Руслана

Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID 0000-0003-4564-4208

DOI 10.24139/2312-5993/2021.06/200-209

ГУРТКОВА РОБОТА – ПРОСТІР ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Метою статті є висвітлення деяких аспектів щодо характеристики гурткової роботи як терену здоров'язбережувальної творчої діяльності в закладах позашкільної освіти. Для досягнення визначеної мети було використано такі методи дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, нормативно-правових документів, матеріали періодичних видань із теми дослідження, інтерпретаційно-аналітичний метод, узагальнення. Актуалізовано необхідність переосмислення місця та ролі позашкільної освіти, відкриваючи нові можливості для гурткової роботи як простору забезпечення збереження та зміцнення фізичного, морально-психологічного здоров'я й естетично-творчого розвитку дітей та молоді. У теоретичній площині, відповідно до поставленої мети, виявлено характерологічні ознаки освітньої діяльності в системі позашкільної освіти дітей, гурткової роботи як своєрідного простору, «сценічного майданчику», педагогічного явища, витвору таланту кожної особистості. Проаналізовано наукові позиції й уточнено сутність понять